

В статье прослеживается развитие дошкольного образования в Греции с эпохи античности и до настоящего времени. Определяются цель и задачи данной образовательной ступени, даётся характеристика деятельности разных типов дошкольных учебных заведений в современной Греции.

The article examines development of preschool education in Greece from the epoch of antiquity and to present days. The aim and tasks of this educational stage have been determined; the article gives characteristics to the activity of different types of preschool educational establishments in modern Greece.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ І ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЛІЦЕЯХ ФРАНЦІЇ

А.П. Максименко

У статті розкрито основні принципи розбудови системи освіти Франції, зроблено аналіз реформування ліцейської підготовки та головних складників оптимізації організації навчання в загальноосвітніх і технологічних ліцеях, запроваджених з метою підвищення якості успішності та покращення професійної орієнтації ліцеїстів.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

У всіх країнах світу відбуваються інтенсивні пошуки ефективної організації шкільної освіти та змісту, які б найбільш адекватно відповідали об'єктивним вимогам соціально-економічного розвитку суспільства. Зростання значущості наукових знань і необхідність постійного їхнього оновлення перетворюють освіту у вирішальний фактор суспільного прогресу. Тому завдання формування інтелектуального потенціалу шляхом підвищення якості освіти посідають важливе місце в державній політиці урядових і законодавчих органів влади. Вирішення цих

проблем у різних країнах відбувається різними способами і засобами залежно від національних особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Проблеми розвитку ліцейської освіти досліджували відомі французькі вчені А. Прост, Ж. Верже, Ж. Легран та ін. Різними аспектами розвитку французької системи освіти присвячені дисертаційні роботи українських дослідників О.В. Матвієнко, Л.І. Зязюн, О.А. Бочарової, О.В. Алексеевої, С.І. Синенко та ін.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Метою статті є спроба розкрити головні принципи організації освіти у Франції. Проаналізувати основні положення оновлення ліцейського навчання в останні десятиліття та заходи, спрямовані на вдосконалення організації навчального процесу, на покращення підготовки ліцеїстів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Система освіти Франції пройшла складний історичний шлях розвитку. Від реформи до реформи поступово закладалися все нові й нові положення та принципи розбудови освіти [2; 3, с. 1271]. Основоположним у діяльності сучасної системи освіти є принцип її свободи. Він передбачає співіснування двох секторів освіти в межах однієї держави: державного (народного) і приватного. Визначально, що саме держава допомагає створювати приватні навчальні заклади та установи, може частково їх фінансувати й обов'язково здійснює контроль за їхньою діяльністю. Батьки мають повне громадянське право вибирати ту чи іншу форму навчання для своєї дитини.

Принципи обов'язковості освіти. Історично спочатку тільки початкова освіта була обов'язковою для всіх дітей згідно із законом від 28 березня 1882 р. [7, 31]. Сьогодні відповідно до положень реформи Бертюена 1959 р. всі молоді французи та іноземці віком від 6 до 16 років, які проживають на території Франції, зобов'язані відвідувати школу.

Принцип світського характеру змісту освіти. Нейтральність освіти є досягненням історичного розвитку французької держави.

До ХХ ст. церква мала сильний вплив на фінансування, управління й організацію навчального процесу в усіх типах шкіл. У 1905 р. відбулося остаточне відокремлення церкви від держави. Світськість навчально-виховних закладів передбачає однакову освіту для всіх громадян, як для віруючих різних конфесій, так і для атеїстів різних ідеологій. Освітні заклади формують особистість на засадах національної культури, громадянського права незалежно від віросповідання людини. Перед освітою стоїть завдання виховувати молодь з критичним світоглядом, майбутнього громадянина, який умітиме правильно користуватися всіма основними правами і свободами, закріпленими державою і суспільством.

Принцип безкоштовності освіти. Згідно із законом від 16 червня 1881 р. початкова освіта у державних навчальних закладах стала безкоштовною. З 1930 до 1933 р. поетапно безкоштовним стало навчання в колежах і ліцеях. Сьогодні платним залишається запис до державних університетів.

Від принципу «недискримінації» до права на освіту для всіх. Історія принципу «недискримінації» починається з проголошення декларації прав людини і громадянина 26 серпня 1789 р. У першій статті цього документа говориться, що всі люди народжуються рівними і вільними. Ця рівність дає можливість однакового доступу до освіти. У 1791 р. було прийнято закон про створення державних навчально-виховних закладів різних типів і рівнів.

Принцип рівності можливостей. Довгий час вища та повна середня освіта була практично досяжною лише для привілейованої меншості суспільства. Доступ широким верствам став можливим і неминучим тільки завдяки модернізації економіки, розвитку сільського господарства, технічному та науковому прогресу, які вимагали кваліфікованої робочої сили. Але рівність шансів на вступ до навчального закладу, особливо до вищого, не означає рівності в успішному закінченні навчання в ньому.

Принцип безперервності освіти. Цей принцип передбачає наступність в освіті та дає можливість, закінчивши обов'язковий цикл, продовжити навчання у ліцеях різних типів, здобувати

професійну підготовку або вищу освіту в університетах чи великих школах на базі диплома бакалавра.

Принцип державності освіти. Держава відіграла і відіграє головну роль у розвитку, фінансуванні, управлінні та демократизації освіти. Безкоштовність навчання, шкільної фурнітури, шкільних підручників, надання стипендій учням другого ступеня навчання та студентам з метою ліквідації соціальної нерівності – все це забезпечує держава. Крім цього, вона виступає гарантом функціонування всіх закладів освіти та співпраці між ними. Держава забезпечує підготовку викладачів і вчителів різних ступенів освіти, готує управлінські кадри, фінансує науково-педагогічні установи. Тільки держава присуджує дійсні дипломи та присвоює університетські звання, організовуючи публічні конкурсні іспити для всіх бажаючих.

Принцип колективної відповідальності. Французька система освіти відрізнялася глибокою централізацією в управлінні. З 60-тих років минулого століття поетапно здійснюється децентралізація і демократизація управління навчальними закладами. Створено ради різних рівнів з різними функціональними обов'язками. Тепер кантони, департаменти та підприємства виступають партнерами у вирішенні всіх освітянських питань: управлінні, фінансуванні, кадровому забезпеченні тощо.

Після багаторазового реформування середньої ланки освіти Франції у другій половині ХХ ст. Міністерство національної освіти Франції в останні десятиліття зробило чимало кроків в оновленні структури й організації навчання в ліцеї. Ґрунтуючись на засадах «Закону про орієнтацію освіти», було розроблено нові перспективні законопроекти педагогічного оновлення саме ліцею наприкінці минулого століття [4, с. 144-147]. Реформа розрахована на поетапне введення, починаючи з оновлення другого спільного класу визначення і закінчуючи зміною змісту іспитів на диплом бакалавра в 1996 р. У 1992-1993 навчальному році структурно реорганізовано другий клас визначення, але зміни до його програм внесені в 1993-1994 навчальному році. У цьому ж році розроблено і нові програми навчальних предметів перших класів, у яких

створено нові секції. У 1994-1995 навчальному році внесено зміни до програм і структурно реорганізовано випускні класи ліцеїв.

Середньостатистичні дані свідчать про те, що ліцей – це навчальний заклад довгого циклу, який налічує близько 1130 учнів, яких навчають 140 викладачів, обслуговують 15 осіб управлінсько-адміністративного персоналу, техніків, працівників служби побуту (лаборанти, медсестри, столяри, працівники їдальні). Керівництво очолюють директор ліцею – провізор і його заступник – сенсор. Обслуговуючим персоналом і фінансами керує заступник провізора з господарської частини – інтендант. Середній ліцей налічує дев'ять випускних класів, вісім перших і дев'ять других класів. Більшість перших класів перевантажені, і вони налічують у середньому більше 35 ліцеїстів. Другі класи менш навантажені, ніж перші, і мають по 32-33 учні. Сьогодні Франція налічує більше 2730 загальноосвітніх і технологічних ліцеїв, у яких навчається понад 1,5 млн ліцеїстів (кількість учнів професійних ліцеїв не врахована) [5, с. 44].

У педагогічній термінології Франції часто зустрічається вираз «нові ліцеїсти». Взагалі коли говорять «ліцеїсти», то під цим поняттям слід розуміти велику кількість молодих людей, які дуже різні за своїми характерами, побажаннями, вихованням, інтелектуальним рівнем, соціальним станом і походженням. Останнє, перш за все, і стимулювало появу вислову «нові ліцеїсти». До кінця сімдесятих років ХХ ст. у ліцеях (особливо у загальноосвітніх і технологічних) навчалися всі або майже всі діти, вихідці із середніх і вищих класів суспільства. Звичайно, це не говорить про те, що ті діти були однакові. Вони також мали різний рівень культури, підготовки і різні характери. Але гама сьогоdnішнього складу ліцеїстів набагато ширша за своїм соціальним і географічним походженням. Про це свідчать дані соціальних досліджень. Майже сто п'ятдесят тисяч учнів проходять підготовку у професійних ліцеях на сертифікат про професійну здатність (CAP), більше ніж чотириста сімдесят тисяч – на посвідчення про професійну підготовку (BEP), дев'яносто три тисячі – на професійний диплом бакалавра (Bac. P). Понад один мільйон п'ятсот тисяч ліцеїстів готуються до складання іспитів на різні типи бакалавра в загальноосвітніх і технологічних ліцеях [1,

с. 7-13]. Діти робітників і службовців становлять більшу частину ліцеїстів, які здобувають професійну підготовку. Але велика новизна в тому, що за останні десятиліття їх все більше і більше навчається у другому загальноосвітньому і технологічному класі серед дітей кадрів управління, функціонерів і представників вільних професій. Більшість ліцеїстів позитивно оцінює навчальні заклади, в яких навчається, своє оточення, якість викладання та професійну підготовку викладачів. Чому ліцеїсти так високо оцінюють навчання в ліцеї, намагаються отримати диплом бакалавра? Перш за все тому, що існує велика кількість напрямів ліцейської підготовки. Ця різноманітність задовольняє всіх і кожного окремо. Ліцейською логікою стало розуміння того, що учень, не здатний до наукової діяльності, може стати відмінним економістом або продовжити навчання і бути успішним у літературній секції, чи стати одним із кращих у технологічній секції.

За останні роки змінилося не тільки соціальне, інтелектуальне і моральне обличчя французького ліцею. Значно розширилася географічна та національна карта французьких ліцеїстів. Результати досліджень, проведених ученими-економістами у 1993 р., свідчать про те, що один із двох ліцеїстів є корінним французом. Більше тридцяти відсотків контингенту становлять французи, яким французька мова не є рідною: араби, португальці, іспанці, турки, мальгаші, камбоджійці, камерунці, італійці, пакистанці, серби, хорвати, в'єтнамці, росіяни і югослави.

Чим викликана реновація французького ліцею в 90-ті рр. ХХ ст. і який вигляд має кожен із трьох класів загальноосвітнього і технологічного ліцею після оновлення за останні роки? Кількісні зміни ведуть до різкого зростання різноманітності ліцеїстів, їхніх потреб і побажань. Система освіти вимушена враховувати такий факт і адаптуватися до нового якісного та кількісного контингенту ліцеїстів. Створити якомога більшу кількість шляхів до професійного успіху та до самореалізації особистості в нових умовах – ось одне із головних завдань сучасного французького ліцею. Іншим важливим завданням реформ є не втратити жодного ліцеїста в різноманітності напрямів підготовки та надати максимально можливу індивідуальну допомогу кожному учневі в

оволодінні навчальним матеріалом, у формуванні навичок і вмінь. Такому подвійному покликанню відповідає сьогodнішня педагогічна діяльність ліцею. Це покликання підтримане всіма сторонами – учасниками навчального процесу: учнями і батьками, викладачами і міністерством освіти, громадськістю і регіональними органами управління. Сьогodні майже кожен ліцеїст потребує допомоги: один – для ліквідації прогалин у вивченому, інший – для поглиблення уже набутих знань.

Які головні принципи лежать в основі педагогічного оновлення ліцейської освіти? Перший із них – допомога кожному ліцеїстові у розширенні сфери знань, освоєнні методів індивідуальної роботи. Другий принцип – більш прогресивна та ефективна профорієнтація учнів і з цією метою створення «другого класу визначення», спільного для загальноосвітніх і технологічних ліцеїв. Останній принцип реновації довгого циклу – це зрівноваження престижності всіх серій диплома бакалавра, його відповідність національному характеру освіти.

Допомога кожному ліцеїстові. Учні забезпечуються допомогою протягом усього терміну навчання в ліцеї. З початку навчального року учні другого класу загальноосвітнього і технологічного ліцеїв отримують допомогу у вивченні французької мови та літератури, математики, першої іноземної мови, історії-географії. А всі учні професійних ліцеїв – з професійної підготовки. Ця допомога входить до основного навчального часу, здійснюється в аудиторному режимі. Кожен ліцеїст другого класу має три години такого навчання щотижня. Подібна організація занять називається модульною. Вона дозволяє учням працювати в невеликих групах значно менших, ніж класи. Для реалізації такого навчання кожному викладачеві планується шість годин в тижневому навантаженні, тобто удвічі більше, ніж ліцеїстам. Це дає можливість формувати групи відповідно до рівня знань. Завдяки таким модулям усі учні мають можливість отримувати допомогу, яка відповідає їхнім потребам: чи то для здобуття нових знань, чи то для вдосконалення методів роботи. Ліцеїсти, які мають прогалини в знаннях, можуть їх покращити, а учні, які хочуть поглибити підготовку, мають можливість у такий спосіб зробити це більш успішно, ніж на заняттях з класом. Таким чином, навчання в

модулях дає можливість учням зрівноважити їх інтереси, можливості та необхідності [6, с. 42-44].

З метою об'єктивного оцінювання рівня знань учнів, їхніх інтелектуальних даних до адаптації вимогам і специфіці навчання у другому класі впроваджено нову форму оцінювання (*évaluation*). Оцінювання підготовки кожного учня проводиться на початку навчального року і має за мету не перевірку знань, набутих протягом навчання в коледжі, що було б непотрібним повтором іспитів на посвідчення коледжу, а навпаки, воно ґрунтується на вимогах другого класу. Лише у такий спосіб викладачі можуть допомогти ліцеїстові правильно спрямувати свої зусилля та доцільно вибрати модульне навчання. Протягом вересня в загальноосвітніх і технологічних ліцеях здійснюється подібне оцінювання з базових предметів, до яких належать французька мова та література, математика, історія-географія, перша іноземна мова. У професійних ліцеях воно розділене на два етапи: у вересні перевіряються знання з основних загальноосвітніх дисциплін – французької мови та літератури, математики, а в грудні – з профільних дисциплін: економіки, управління, технічних предметів, які стосуються виробництва. Для прикладу розглянемо, як здійснюється оцінювання ліцеїстів загальноосвітнього і технологічного ліцею з першої іноземної мови. Завдання включає чотири види діяльності:

- аудіювання тексту (кожному учневі дається для прослуховування запис і він відтворює прослухане і зрозуміле письмово на папері);
- розуміння написаного тексту, його переклад;
- лінгвістично-стилістичні знання (усний аналіз тексту іноземною мовою, всіх стилістичних засобів, використаних автором у тексті);
- письмовий твір.

Другий клас загальноосвітнього і технологічного ліцею – це клас визначення (*la classe de détermination*). Він повинен забезпечити можливість тим учням, які вже мають свої персональні плани в навчанні, реалізувати їх, а тим, хто ще не визначився остаточно, ще раз перевірити свої наміри, побажання та здібності. Для реалізації подібних планів усі ліцеїсти мають можливість вибрати обов'язкові курси за вибором. Із запропонованих ліцеєм таких курсів кожен

ліцеїст повинен обрати для вивчення два. Така організація навчання має дві мети: з одного боку, не перевантажувати учнів зайвими предметами та надати їм можливість більше часу присвячувати необхідним предметам, а з іншого – запропонувати їм можливість взяти на себе персональну відповідальність за власний вибір і майбутню серію диплома бакалавра.

У педагогічному оновленні ліцею курси за вибором розглядаються як своєрідне випробування, яке дозволяє кожному ліцеїстові ще раз перевірити власні здібності та нахили до предметів, які будуть займати важливе місце у першому класі. Однак вибір курсів за вибором не закриває шлях до першого класу, тому що коли успіхи з них низькі або не відповідають інтересам учня, він все одно переходить до першого класу і має можливість переорієнтуватися з дозволу ради викладачів. Після такої переорієнтації його навчання буде проходити за підсиленням розкладом з новообраних курсів за вибором.

Окрім курсів за вибором, ліцеїсти можуть відвідувати практичні ательє за своїми інтересами та побажаннями. Практичні ательє – це факультативні заняття з різних видів мистецтва (живопис, архітектура, графіка, кіно і т. ін.), спортивні секції з різних видів спорту, секції з вивчення регіональних мов та культур, гуртки з інформатики, телекомунікації, відео тощо. В таких ательє навчаються учні різних класів і спеціалізацій [8, с. 3-6].

Зрівноваження значущості всіх серій бакалавра. Всі педагогічні працівники одноставно підтримують принцип рівності всіх серій бакалавра. Потрібно організувати серії бакалавра таким чином, щоб уникнути домінування однієї будь-якої серії бакалавра на шкоду решті, як було раніше із серією С. Тому нові серії бакалавра загальноосвітнього і технологічного ліцею мають широкі різноманітні та рівносильні за змістом секції. В межах кожної серії учень може вибрати напрям, який відповідає його планам. Усі технологічні серії, як і загальноосвітні, відповідають загальним вимогам із головних (базових) предметів і відрізняються лише спеціалізацією.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Отже, проаналізувавши реформування ліцейської освіти у Франції, доходимо висновку, що достатньо ефективними засобами модернізації цієї ланки освіти стало створення другого класу визначення, запровадження в ньому модульного навчання, обов'язкових курсів за вибором ліцеїстів та зрівноваження популярності різних напрямів бакалаврської підготовки. Зміст освіти та методика навчання в ліцеях можуть стати предметами подальших наукових досліджень.

Література

1. Après la troisième: mini guide scolaire 1993-1994. – Paris: ONISEP, 1993. – 48 p.
2. Francoscopie. – Paris: Larousse, 1991. – P.70-75.
3. Frémy M. et D. Quid 1991 / M. et D. Frémy – Paris: Robert Lafont, 1991. – P. 1271-1318.
4. Pascal F. Une réforme pour quoi faire? / F. Pascal // Le Monde de l'éducation. – 1995. – 229. – P. 144-147.
5. Prost A. Réussir le bac / A. Prost // Le Monde de l'Éducation. – 1982. – № 81. – P. 48-63.
6. Prost A. Réussir le bac / A. Prost // Le Monde de l'Éducation. – 1982. – № 92. – P. 41-59.
7. Rapport de la France. 42^e session de la Conférence internationale de l'éducation. Genève, 1990. – P. 3-80.
8. Rénovation pédagogique de Lycée. Document d'information pour les élèves et les parents / Suppléments à la lettre aux Parents. – Paris: M.E.N. – Mars 1992. – 6 p.

В статье раскрываются основные принципы строительства системы образования во Франции, проведен анализ реформирования лицейской подготовки и главных компонентов оптимизации организации обучения в общеобразовательных и технологических лицеях, использованных с целью повышения качества успеваемости и улучшения профессиональной ориентации лицеистов.

The article discloses basic principles of the educational system building in France, analyzes lyceum preparation reformation and main components of optimization of educational process organization in comprehensive and technological lyceums used for the purpose of improvement of progress in studies and professional orientation of lyceum students.

Максименко А.П. – доктор педагогічних наук, професор Київського національного лінгвістичного університету (м. Київ)

ГЕРМЕНЕВТИКО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ЗМІСТ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю.В. Пелех

У статті проаналізовано основні поняття, що визначають зміст ціннісно-сміслової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності у межах розробленої автором структури. Охарактеризовано її елементи з точки зору цілісно-аксіологічного підходу до реалізації досліджуваної проблеми.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями

Проблема цінностей є особливо актуальною для вивчення процесів формування та розвитку особистості. Цінності зорієнтовують діяльність людини, а також істотно впливають на процес її становлення. Вони безпосередньо пов'язані з мотиваційною сферою майбутнього фахівця, є регулювальним фактором життєдіяльності та виявляють і розкривають себе у його практичній поведінці. Категорія „цінність” – це предмет теоретичних досліджень багатьох наук: філософії, соціології, етики, естетики, історії, релігії, педагогіки, політології, економіки,